

Trepanația craniană de acum 4500 de ani de la Livezile (jud. Alba) –Unică în Europa

deConf. univ. dr. George V Grigore

Urmărind dovezile arheologice apărute din colbul istoriei, acestea ne arată că, în urma cu mai bine de 4500 de ani, în zona Munților Apusenilor, o femeie a suportat, cu succes, o operație pe creier. Resturile scheletului unei femei, care a fost descoperit în anul 1972 în apropierea localității Livezile, din județul Alba și care datează încă de la începutul Epocii Bronzului, a scos la iveală detalii extrem de valoroase. Cercetătorii de la Muzeul Național al Unirii, din Albă Iulia, au declarat că femeia a fost operată pe creier și, mai mult, că operația a fost un succes, această supraviețuind intervenției. Potrivit istoricilor, cea mai veche operație pe creier efectuată în neolitic, descoperită în România, a fost făcută cu o lamă de silex și are o lungime de aproape 11 cm. În urma analizelor s-a descoperit că pacientul a supraviețuit cel puțin un an după intervenție. Operația s-a făcut sub anestezie, cu plante halucinogene. Autorul descoperirii este cercetătorul și arheologul Horia Ciugudean. Acesta era prin ultimul an de liceu când a descoperit craniul.

„Mergeam pe un drum de țară care pleacă din Livezile și iese pe culme, spre Vârful Băii. În malul drumului am văzut fragmente de oase umane pe care le-am cules. Din păcate, restul scheletului a fost distrus de drumul de care. Când am găsit craniul, el era spart în zeci de fragmente, pe care le-am ținut câțiva ani depozitate într-o pungă fără

să-mi dau seamă că acesta prezenta vreo intervenție umană. Din fericire, exact partea cea mai importantă, craniul, s-a păstrat, împreună cu fragmentul de mandibulă. El însă a zăcut, să spun așa, în colecția mea, decenii întregi, fără să realizez că e vorba de o piesă de mare valoare. Craniul a fost reconstituit în momentul în care îmi pregăteam lucrarea de licență, pe baza pieselor aflate în colecția particulară. După ce am absolvit, am donat colecția, o parte muzeului din Aiud, o parte muzeului din Alba Iulia, craniul respectiv ajungând la muzeul din Alba Iulia, dar iarăși nu a putut fi valorificat pentru că, din păcate, România avea un deficit uriaș la capitolul cercetare antropologică, nu aveam decât foarte puțini specialiști”, povestește arheologul. În anii '80, când s-a făcut practic restaurarea acestei calote craniene, s-a constatat că ea prezintă un orificiu creat artificial, printr-o intervenție umană. „Nu obții o astfel de retezare perfectă printr-o lovitură cu o sabie de bronz”, a declarat cercetătorul Horia Ciugudean, explicând că operația este cunoscută sub numele de „trepanație”, adică deschiderea cutiei craniene și că intervenția a avut ca scop drenarea unei infecții. „Cel care a făcut această intervenție nu numai că a făcut-o de-o manieră tehnică ireproșabilă, dar operația a reușit și pacientul a supraviețuit”, a mai declarat Horia Ciugudean. În urmă cu circa 10 ani, după o expertiză efectuată de un grup de antropologi scoțieni, a fost confirmat faptul că este vorba de o intervenție chirurgicală și că este cea mai complicată operație de acest gen descoperită până acum în Europa, raportat la vremurile în care a avut loc. Craniul descoperit la Livezile aparținea unei femei mature, de cca. 35-40 de ani. Circumferința trepanației are diametrul mare de 12,2 cm. iar diametrul mic de 7,3 cm. El este cea mai mare intervenție craniană din preistoria României. Concluziile îi aparțin cercetătoarei Kathleen Mc Sweeney de la *Universitatea din Edinburgh* (Marea Britanie). „Idea la trepanat este să scoți tot ce înseamnă os spart, așchie. Marginile nu se refac decât dacă au o anumită

regularitate. Din această cauza erau curățate și rase. Operația de la Livezile a fost efectuată prin tăiere și răzuire. Dovadă este că femeia operată a supraviețuit. Unelte de obsidian sau silex de tipul celor cu care a putut fi efectuată trepanația craniului de la Livezile sunt cunoscute în zona civilizațiilor amerindiene – mayași, azteci, incași, folosite în același gen de practici chirurgicale”, precizează Horia Ciugudean. „S-au mai găsit intervenții de genul acesta în vechime, dar niciuna atât de mare. Asta este extrem de mare! Are undeva o lungime de 10 centimetri pe 5, ceva de genul acesta. Specialiștii Institutului de Cercetare de la Edinburgh, unde a fost dus și studiat craniul, spun că tipul acesta de intervenție avea loc în vechime în momentul în care persoana respectivă avea o boală neuro. Poate epilepsie, sau ceva de genul acesta. Prin această trepanație, îndepărtarea unei părți din calota craniană, se elibera spiritul rău, care sălășluia în corp” spune Liviu Zgârciu, purtătorul de cuvânt al Muzeului Marii Uniri din Alba Iulia. Oamenii de știință spun că țesutul osos a continuat să crească după operație, semn că în mod miraculos, pacientul a supraviețuit operației făcute acum cinci mii de ani. Obsidianul este o piatră vulcanică extrem de dură care, prin prelucrare, permite obținerea unor margini tăioase mai ascuțite decât o unealtă de metal din acea epocă (începutul epocii bronzului) și cu care se putea, practic, tăia osul, intervenind cu multă precizie și finețe. Orificiul practicat s-a datorat, probabil, unui accident pe care l-a suferit femeia respectivă sau poate unui atac violent în urmă căruia însă s-a intervenit, probabil, de către un șaman sau vrăjitor, potrivit autorului descoperirii.

Localitatea Livezile, numită în trecut și *Cacova*, este satul de reședință al comunei cu același nume din județul Alba din Transilvania, România. Localitatea este situată la poalele de N-NE ale Munților Trascău, pe râul Aiudu de Sus, la 9 km NV de municipiul Aiud. Pe teritoriul satului a fost descoperită o necropolă

tumulară datând din Epoca Bronzului timpuriu. Pe Harta Iosefină a Transilvaniei din 1769-1773 (Sectio 139) localitatea apare sub numele de „*Vládháza*”. De-a lungul văii care străbate localitatea sunt însemnate pe hartă mai multe mori de măcinat cereale.

De curând, după expertiza efectuată de un grup de antropologi scoțieni asupra craniului descoperit, a fost confirmat faptul că este vorba de o intervenție chirurgicală și că este cea mai complicată operație de acest gen descoperită până acum în Europa antică și, în același timp, cea mai veche din Europa! Este adevărat că acum 4.500 de ani populațiile prototracice ocupau și acest teritoriu. Ca o confirmare a faptului că tracii aveau cunoștințe medicale impresionante, avem și mărturia lui Platon (de acum aproape 2.500 de ani), din dialogul *Carmides*, unde medicul trac invocat prezintă o viziune holistică uimitoare asupra omului și a procesului vindecării: „*Tot așa stau lucrurile, Carmide, și cu acest descântec. Eu [Socrate] l-am învățat acolo în oaste, de la un medic trac, unul din ucenicii lui Zalmoxis, despre care se zice că îi fac pe oameni nemuritori. (...) Dar Zalmoxis, adăuga el, regele nostru, care este un zeu, ne spune că după cum nu trebuie să încercăm a îngriji ochii fără să ținem seama de cap, nici capul nu poate fi îngrijit neținându-se seamă de corp; tot astfel trebuie să-i dăm îngrijire trupului dimpreună cu sufletul și iată pentru ce medicii greci nu se pricep la cele mai multe boli: [anume] pentru că ei nu cunosc întregul pe care-l au de îngrijit. Dacă acest întreg este bolnav, partea nu poate fi sănătoasă. Căci, zicea el, toate lucrurile bune și rele – pentru corp și pentru om în întregul său – vin de la suflet și de acolo curg [ca dintr-un izvor] ca de la cap la ochi. Trebuie deci – mai ales și în primul rând – să tămăduim izvorul răului, ca să se poată bucura de sănătate capul și tot restul trupului. Prietene, zicea el, sufletul se vindecă cu descântece. Aceste descântece sunt vorbe frumoase, care fac să se nască în suflet înțelepciunea.*” (traducerea: Fontes, Vol. 1)

Pe lângă craniul studiat mai sunt o seamă de descoperiri de cranii trepanate ce trebuiesc menționate. Cele mai vechi cranii trepanate descoperite pe teritoriul țării noastre datează din neo-eneolitic și amintim aici craniul de la Girov (jud. Neamț), din perioada culturii Cucuteni. Un alt craniu trepanat provine dintr-un cimitir de la sfârșitul primei epoci a fierului (sec.VI î.Hr.) descoperit la Cristești (jud. Mureș). Intervenția pare să fi fost solicitată de un traumatism cranian. În acest caz nu au fost sesizate însă urme de refacere post-operatorie și probabil subiectul a decedat în urma intervenției. Calitatea și acuratețea intervenției, dar mai ales rata înaltă de supraviețuire post-operatorie atestă cu siguranță activitatea unor persoane cu o înaltă specializare în realizarea unor asemenea operații. Aceștia trebuie să fi utilizat substanțe cu rol de anestezie și analgezic, iar locul operației trebuie să fi fost protejat până la vindecare. În acest scop probabil s-au folosit diverse plante medicinale, cum ar de pildă extrase din mătrăgună cu efect analgezic. Semințe provenind de la această plantă au fost identificate în inventarul unei gropi dintr-o așezare din prima epocă a fierului de la Șimleu Silvaniei. Existența acestor descoperiri ne confirmă faptul că trepanația devenise o posibilitate de vindecare a unor cazuri mai complicate, poate îndepărtarea unor infecții căpătate în urma unor răni, poate îndepărtarea unei presiuni psihice, a unor migrene, etc.

Privind la craniul trepanat de acum 4500 de ani de la Livezile (jud. Alba) - Cea mai complicată operație de acest gen din Europa antică și, în același timp, cea mai veche din Europa!!! – mă gândesc la cunoștințele pe care le-au avut înaintașii noștri și la curajul de a aborda o astfel de operație îndrăzneată.

Surse: wikipedia.org; adevaruldespredaci.ro; adevarul.ro; alba24.ro; libertatea.ro; ziarulunirii.ro; stiinta-mister.ro; observatorulnews.ro; gardianul.net; muzeulzalau.ro;

Craniul uman cu trepanația de la Livezile (2700 – 2500 î.Hr) și lamă de silex

Craniul uman cu trepanația de la Livezile (2700 – 2500 î.Hr) și lamă de silex

O trepanația în trecut